Vykonávanie dôkazov

Česko

1 Dôkazné bremeno

1.1 Aké sú pravidlá týkajúce sa dôkazného bremena?

Dôkazné bremeno vyplýva z „bremena tvrdenia“, ktoré je v zásade určené zákonným ustanovením, na základe ktorého sa má právo na súde vykonať; ide najmä o okruh skutočností, ktoré sa musia uplatniť v konkrétnom prípade. Občiansky súdny poriadok stanovuje, že každý účastník je povinný preukázať svoje tvrdenia uvedením relevantných dôkazov – táto povinnosť sa nazýva „dôkazné bremeno“. Vo všeobecnosti všetky osoby, ktoré tvrdia niečo, čo je relevantné pre konkrétny prípad, podliehajú dôkaznému bremenu.

Všetci účastníci musia splniť povinnosť bremena tvrdenia a dôkazného bremena v rozsahu ich tvrdení. V prípade, že skutkové tvrdenia účastníka a navrhované dôkazy sú neúplné, súd je povinný informovať účastníka o tejto skutočnosti.

Ak sa súd domnieva, že sa v sporovom konaní nepreukázali skutkové tvrdenia niektorého z účastníkov, je povinný tohto účastníka poučiť o tom, že na podporu všetkých tvrdení sa musia navrhovať dôkazy a že ak účastník nesplní túto povinnosť, môže byť v prípade neúspešný. Súd má povinnosť poskytnúť toto poučenie len počas pojednávania a nie v súdnych písomnostiach zaslaných účastníkom (napr. v súdnom predvolaní).

1.2 Existujú pravidlá, ktoré vylučujú určité skutočnosti z dôkazného bremena? V ktorých prípadoch? Je možné predložiť dôkazy s cieľom dokázať, že konkrétne právne domnienky sú neplatné?

Nie je potrebné dokazovať všeobecne známe skutočnosti (t. j. skutočnosti známe veľkej skupine ľudí na určitom mieste a v určitom čase), alebo ak sú známe súdu z jeho činnosti, ako aj právne predpisy uverejnené alebo oznámené v Zbierke zákonov Českej republiky. Súd sa môže dozvedieť o zahraničnom práve vlastným štúdiom, na žiadosť súdu prostredníctvom vyhlásenia ministerstva spravodlivosti alebo prostredníctvom znaleckého posudku, alebo dožiadaním v súlade s medzinárodnými zmluvami. Všetky tieto skutočnosti možno vyvrátiť navrhnutím dôkazov.

Pre niektoré kategórie skutočností môže zákon stanoviť domnienku. Môžu existovať vyvrátiteľné domnienky, ktoré pripúšťajú dôkaz o opaku a výnimočne nevyvrátiteľné domnienky, ktoré nepripúšťajú dôkaz o opaku. V prípade vyvrátiteľnej domnienky považuje súd skutočnosť za preukázanú, ak žiadny z účastníkov nenavrhne dôkazy na vyvrátenie domnienky a nepreukáže tak v konaní skutočnosti o opaku. Pri niektorých vyvrátiteľných domnienkach možno preukázať opak len v zákonom stanovenej lehote.

Súd je viazaný rozhodnutiami príslušných orgánov o tom, že bol spáchaný trestný čin, priestupok alebo iný správny delikt, ktorý je postihnuteľný podľa osobitných predpisov, a rozhodnutím o tom, kto ho spáchal. Súd je takisto viazaný rozhodnutiami o osobnom stave. Súd však nie je viazaný rozhodnutím o tom, že bol spáchaný priestupok alebo rozhodnutím o tom, kto ho spáchal, ak bolo rozhodnuté v konaní na mieste. Žiadne iné výroky trestného rozsudku alebo rozhodnutia o správnom delikte nie sú pre súd záväzné.

Zvláštnym druhom vyvrátiteľnej domnienky sú skutkové tvrdenia o tom, že účastník bol priamo alebo nepriamo diskriminovaný na základe pohlavia, rasy, viery alebo iných okolností. Dôkazné bremeno potom znáša protistrana, ktorá musí preukázať, že účastník nebol diskriminovaný.

Listiny vydané súdmi Českej republiky alebo inými štátnymi orgánmi v rozsahu svojich právomoci a listiny vyhlásené právnymi predpismi za verejné potvrdzujú, že ide o nariadenie alebo vyhlásenie orgánu, ktorý listinu vydal (pokiaľ nie je preukázaný opak) a takisto potvrdzujú pravdivosť skutočností, ktoré sú v nich osvedčené alebo potvrdené. Pri skutočnostiach preukázaných verejnými listinami znáša dôkazné bremeno účastník, ktorý chce vyvrátiť pravosť týchto listín. Naopak v prípade súkromných listín znáša dôkazné bremeno ten účastník, ktorý sa ich dovoláva. Ak účastník odôvodní svoje tvrdenia súkromnou listinou a protistrana spochybňuje jej pravosť alebo správnosť, dôkazné bremeno prechádza späť na stranu sporu, ktorá tento dôkaz navrhla a ktorá potom musí odôvodniť svoje tvrdenia iným spôsobom.

Zhodné tvrdenia účastníkov sa spravidla nemusia preukazovať a súd ich posudzuje ako svoje zistenia.

1.3 Do akej miery musí byť súd presvedčený o určitej skutočnosti, aby na jej základe rozhodol?

V súdnom konaní sa uplatňuje zásada voľného hodnotenia dôkazov, t. j. zákon nestanovuje presné hranice určujúce, kedy musí súd prijať skutočnosť za preukázanú alebo nepreukázanú. Občiansky súdny poriadok stanovuje, že „súd hodnotí dôkazy podľa svojej úvahy, každý dôkaz jednotlivo a všetky dôkazy v ich vzájomnej súvislosti; súd musí brať do úvahy všetko, čo vyjde najavo v konaní, vrátane skutočností predložených účastníkmi konania“.

Súd príjme rozhodnutie na základe svojho zistenia skutkového stavu. Zistený skutkový stav je taký stav, o ktorom nie sú rozumné ani dôvodné pochybnosti. Všeobecne platí, že pokiaľ úvahy pri hodnotení dôkazov vedú k záveru, že pravdivosť tvrdení nemožno potvrdiť ani vyvrátiť, potom bude rozsudok nepriaznivý pre účastníka, ktorý mal preukázať pravdivosť svojich tvrdení.

2 Získavanie dôkazov

2.1 Vyžaduje si získavanie dôkazov vždy podanie strany alebo môže sudca v určitých prípadoch získať dôkazy aj z vlastnej iniciatívy?

V sporovom konaní platí všeobecná zásada, že súd vykoná len dôkazy navrhnuté účastníkmi. Súd však môže rozhodnúť, že na niektoré dôkazy nebude prihliadať – spravidla vtedy, ak považuje danú skutočnosť za preukázanú. Súd môže vykonať aj iné dôkazy, než navrhli účastníci v prípadoch, keď je potrebné zistiť skutkový stav a ak to vyplýva z obsahu spisu. Ak účastníci konania neoznačia dôkazy potrebné na odôvodnenie svojich tvrdení, súd založí svoje zisťovanie skutkového stavu na dôkazoch, ktoré boli vykonané. Súd môže takisto považovať zhodné zistenia účastníkov konania za svoje zistenia.

Naopak v nesporovom konaní, t. j. vo veciach, v ktorých je možné začať konanie bez návrhu, ako aj v niektorých ďalších konaniach, je súd povinný vykonať aj iné dôkazy potrebné na zistenie skutkového stavu než tie, ktoré navrhli účastníci konania.

2.2 Aké kroky budú nasledovať v prípade, ak súd schváli žiadosť strany týkajúcu sa získania dôkazov?

Súd vykonáva dôkazy počas konania. Ak je to účelné, môže byť o vykonanie dôkazov požiadaný iný súd alebo predseda senátu môže z poverenia senátu vykonať dôkaz mimo pojednávania (to závisí takisto od druhu dôkazu atď.). Účastníci majú právo byť prítomní pri vykonávaní dôkazov. Výsledky dokazovania sa musia oznámiť vždy po pojednávaní. Účastníci majú právo vyjadriť sa ku všetkým dôkazom, ktoré sa vykonali.

2.3 V ktorých prípadoch môže súd zamietnuť žiadosť strany o získanie dôkazov?

Záleží na rozhodnutí súdu, ktorý dôkaz vykoná. Rozhodnutie súdu o tom, že určitý navrhnutý dôkaz nevykoná, musí byť riadne odôvodnené. Vo všeobecnosti možno povedať, že súd nevykoná dôkazy, ktoré nemôžu podľa jeho názoru prispieť k objasneniu prípadu (t. j. zabráni zbytočnému vykonávaniu dôkazov), súd nevykoná ani dôkazy, ktorých vykonanie by si vyžiadalo náklady neúmerné k výške nároku, ktorý je predmetom sporu alebo v prípade, ak výšku nároku nemožno vôbec určiť. Aby súd mohol jednoznačne posúdiť, ktoré dôkazy vykoná, sú účastníci povinní navrhnúť konkrétne dôkazy,

t. j. uviesť mená svedkov a ich iné identifikačné údaje a uviesť tvrdenia, v súvislosti s ktorými bude svedok vypovedať; účastníci sú takisto povinní uviesť listinné dôkazy alebo uviesť rozsah problému, ku ktorému by sa mal vyjadriť znalec v znaleckom posudku.

2.4 Aké rôzne dôkazné prostriedky existujú?

Ako dôkaz sa môžu použiť všetky prostriedky, ktoré môžu byť použité na zistenie skutkového stavu veci. Patria k nim najmä výsluchy svedkov, znalecké posudky, správy a vyjadrenia orgánov fyzických a právnických osôb, notárske a exekútorské záznamy a ďalšie listiny, šetrenia a výsluchy účastníkov.

2.5 Aké sú spôsoby získania dôkazov od svedkov a líšia sa tieto spôsoby od spôsobov, ktoré sa využívajú na získanie dôkazov od svedkov – znalcov? Aké sú pravidlá týkajúce sa predkladania písomných dôkazov a znaleckých správ / posudkov?

Každá fyzická osoba, ktorá nie je účastníkom konania, je povinná dostaviť na predvolanie na súd a vypovedať ako svedok. Svedok vypovedá o tom, čo zažil a vnímal. Musí hovoriť pravdu a nič nezamlčať. Svedkovia môžu odoprieť výpoveď len v prípadoch, ak by touto výpoveďou spôsobili nebezpečenstvo trestného stíhania sebe alebo blízkym osobám; o dôvodnosti odopretia výpovede rozhoduje súd. Na začiatku výsluchu sa musí zistiť totožnosť svedka a okolnosti, ktoré by mohli ovplyvniť jeho dôveryhodnosť. Svedkov je potrebné poučiť aj o význame ich svedeckej výpovede, o ich právach a povinnostiach a o trestných dôsledkoch krivej výpovede. Predseda senátu vyzve svedkov, aby opísali všetko, čo vedia o predmete výsluchu. Sudca potom kladie otázky potrebné na doplnenie a objasnenie ich svedectva. Členovia senátu môžu takisto klásť otázky a so súhlasom predsedu senátu môžu klásť otázky aj účastníci a znalci.

Dokazovanie prostredníctvom znalcov je odlišné hlavne z dôvodu, že znalec vo väčšine prípadov vypracuje písomný znalecký posudok a potom k nemu zvyčajne poskytne ústne vyjadrenie. Dôkaz prostredníctvom znaleckého posudku sa vykoná v prípadoch, keď je nutné posúdiť okolností, ktoré si vyžadujú odborné znalosti. Znalecký posudok má tri časti: nález, v ktorom znalec opíše okolnosti, ktoré skúmal; posudok, ktorý obsahuje odborné posúdenie (závery znalca), a znaleckú doložku. Znalci sa spravidla vyjadrujú k určitým otázkam vymedzeným súdom, pokiaľ posudok nepodlieha zákonným požiadavkám (najmä v oblasti práva obchodných spoločností). Znalcov vymenuje súd, ktorý ich vyberie zo zoznamu znalcov a tlmočníkov (vedeného krajskými súdmi). Znalci majú nárok na finančnú náhradu za prípravu odborného posúdenia alebo znaleckého posudku, ak to je stanovené v príslušných právnych predpisoch. Predsedajúci sudca môže nariadiť účastníkovi alebo inej osobe, aby sa dostavil ku znalcovi, predložil mu potrebné predmety, podal mu potrebné vysvetlenia, podrobil sa lekárskemu vyšetreniu alebo krvnému testu, alebo niečo urobil, alebo strpel, ak je to potrebné na podanie znaleckého posudku.

Znalecký posudok môže predložiť aj účastník konania. Ak znalecký posudok predložený účastníkom konania má všetky zákonné náležitosti a obsahuje znaleckú doložku, v ktorej je uvedené, že znalec si je vedomý následkov vedome nepravdivého znaleckého posudku, vykonáva sa tento dôkaz rovnako, ako keby o znalecký posudok požiadal súd. Súd umožní znalcovi, ktorého jeden z účastníkov požiadal o znalecký posudok, nahliadnuť do spisu alebo mu inak umožni oboznámiť sa s informáciami potrebnými na vypracovanie znaleckého posudku.

Svedkovia poskytnú svedecké výpovede o skutočnostiach, ktoré priamo vnímali, zatiaľ čo znalci sa vyjadrujú len v oblastiach, kde posúdenie skutkového stavu závisí od odborných znalostí. Závery znalcov nepodliehajú hodnoteniu súdu z hľadiska ich správnosti; súd hodnotí presvedčivosť posudku, pokiaľ ide o jeho úplnosť vo vzťahu k zadaniu, vnútornej konzistencii a súladu s ostatnými vykonanými dôkazmi.

Listinné dôkazy sa vykonávajú takým spôsobom, že listinu alebo jej časť prečíta predseda senátu na pojednávaní alebo oznámi jej obsah. Predseda senátu môže požiadať toho účastníka, ktorý má listinu potrebnú k dôkazu, aby ju predložil alebo ju získal od iného súdu, orgánu alebo právnickej osoby.

2.6 Majú niektoré dôkazné prostriedky väčšiu dôkaznú silu ako ostatné?

Preferencia z hľadiska používaných metód nie je stanovená, aj keď niektoré dôkazné prostriedky sa môžu použiť len potom, ak nie je možné vykonať zákonnom požadované dôkazy (spravidla rôzne úkony s obligatórnou písomnou formou – iba v prípade, že sú napríklad zničené, môže sa dôkaz získať iným spôsobom, napríklad výsluchom svedkov). Dôkaz získaný výsluchom účastníka k jeho tvrdeniam možno v sporných prípadoch nariadiť len vtedy, keď predmetnú skutočnosť nemožno preukázať inými prostriedkami (okrem súhlasu s výsluchom). Iné dôkazy majú preto prednosť.

2.7 Sú niektoré spôsoby dokazovania v záujme preukázania určitých skutočností povinné?

V niektorých prípadoch môže zákon stanoviť, ktoré dôkazy je potrebné vykonať; záleží na konkrétnom spore (napríklad v konaní o povolenie uzavrieť manželstvo je potrebné vypočuť oboch snúbencov).

Niektoré skutočnosti sa môžu preukázať len určitým spôsobom, napríklad zmenkový alebo šekový rozkaz sa môže vydať výlučne na základe predloženia pôvodnej zmenky, rozhodnutia o umorení zmenky alebo inej listiny; exekučný príkaz sa môže vykonať iba na základe predloženia vykonateľného rozhodnutia alebo exekučného titulu atď.).

Pre vznik niektorých záväzkov alebo vecných práv (najmä vo vzťahu k nehnuteľnostiam) zákon vyžaduje písomnú formu zmluvy – spôsob predkladania dôkazov sa potom odvodzuje od tejto požiadavky.

2.8 Sú svedkovia podľa zákona povinní svedčiť?

Áno, každý má zákonnú povinnosť dostaviť sa na základe predvolania pred súd ako svedok a vypovedať; nemôže sa nechať zastúpiť inou osobou. Svedkovia, ktorí si splnia svoju svedeckú povinnosť, majú nárok na „svedočné“ (náhradu hotových výdavkov a ušlého zárobku).

2.9 V akých prípadoch môžu odmietnuť vypovedať?

Svedkovia môžu odoprieť výpoveď len v prípadoch, ak by touto výpoveďou spôsobili nebezpečenstvo trestného stíhania sebe alebo blízkym osobám; o dôvodnosti odopretia výpovede rozhoduje súd. Súd musí takisto rešpektovať zákonnú povinnosť svedkov zachovávať mlčanlivosť o utajovaných informáciách chránených podľa osobitného zákona a iné zákonom stanovené alebo štátom uznané povinnosti mlčanlivosti (napr. skutočnosti uvedené v zdravotnej dokumentácii pacienta – lekárske tajomstvo, bankové tajomstvo atď.). V týchto prípadoch je možné vykonať výsluch osoby len vtedy, ak bola táto osoba zbavená tejto povinnosti príslušným orgánom alebo osobou, v záujme ktorej má túto povinnosť.

2.10 Možno osobu, ktorá odmieta svedčiť, sankcionovať alebo prinútiť vypovedať?

Splnenie svedeckej povinnosti je možné vynútiť predvedením osoby políciou Českej republiky alebo v krajných prípadoch uložením pokuty.

2.11 Existujú osoby, od ktorých nemožno získať svedeckú výpoveď?

Vo všeobecnosti neexistujú kategórie osôb, od ktorých nie je možné vyžadovať podanie svedectva; existujú však druhy skutočností, o ktorých určité osoby nemôžu svedčiť (pozri otázku č. 2.9).

2.12 Aká je úloha sudcu a strán pri vypočúvaní svedka? Za akých podmienok môže byť svedok vypočutý prostredníctvom videokonferencie alebo iných technických prostriedkov?

Len sudca (predseda senátu) má právo vypočuť svedka a viesť výsluch. Ostatní členovia senátu a ostatní účastníci alebo znalci môžu klásť svedkom ďalšie otázky len so súhlasom predsedu senátu; predseda senátu môže zamietnuť konkrétnu otázku, ktorá je napríklad návodná, zavádzajúca alebo nie je vhodná alebo praktická.

Využitie moderných technológií (vrátane videokonferencií) umožňujúcich výsluch na diaľku je v súčasnosti povolený na tých súdoch, ktoré majú potrebné technické vybavenie.

3 Hodnotenie dôkazov

3.1 Podlieha súd obmedzeniam pri vydaní rozsudku v prípade, ak účastník nezískal dôkazy zákonným spôsobom?

Áno. Ak účastník navrhne na preukázanie svojich tvrdení dôkazy, ktoré boli získané alebo obstarané účastníkom v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi a ich získaním alebo obstaraním došlo k porušeniu práv inej fyzickej alebo právnickej osoby, súd nevykoná takéto dôkazy z dôvodu ich neprípustnosti.

3.2 Bude sa moja vlastná výpoveď považovať za dôkaz v prípade, ak som účastníkom konania?

Súd môže nariadiť vykonanie dôkazov výsluchom účastníkov, keď dokazovanú skutočnosť nie je možné preukázať inak a ak s tým súhlasí účastník, ktorý sa má vypočuť. Toto pravidlo sa neuplatňuje v nesporových konaniach, t. j. v konaniach, ktoré možno začať bez návrhu (pozri odsek 2.1) a v rámci rozvodového konania alebo konania o zrušení, neplatnosti alebo neexistencie partnerstva. Dôkazným prostriedkom je len taký výsluch účastníkov, ktorý súd samostatne nariadil ako procesný dôkaz na preukázanie tvrdených skutočností.

4 Uviedol tento členský štát v súlade s článkom 2 ods. 1 nariadenia o vykonávaní dôkazov iné orgány príslušné na vykonávanie dôkazov na účely súdneho konania v občianskych alebo obchodných veciach podľa tohto nariadenia? Ak áno, v akých konaniach sú oprávnené vykonávať dôkazy? Môžu len dožiadať o vykonanie dôkazov alebo môžu takisto pomáhať pri vykonávaní dôkazov na základe dožiadania od iného členského štátu? Pozri aj informovanie podľa článku 2 ods. 1 nariadenia o vykonávaní dôkazov.

Takéto orgány v Českej republike nie sú.

Posledná aktualizácia: 14/04/2023

Obsah pôvodných vnútroštátnych jazykových verzií na tejto webovej lokalite spravujú príslušné kontaktné body EJS. Preklady týchto textov zabezpečila Európska komisia. V prekladoch preto ešte môžu chýbať možné úpravy pôvodných textov, ktoré neskôr vykoná príslušný štátny orgán členského štátu. Európska justičná sieť pre občianske a obchodné veci ani Európska komisia nenesú žiadnu zodpovednosť ani inak neručia za informácie alebo údaje, ktoré tento dokument obsahuje alebo na ktoré odkazuje. Právne normy v oblasti autorských práv členského štátu zodpovedných za túto stránku nájdete v právnom oznámení.